

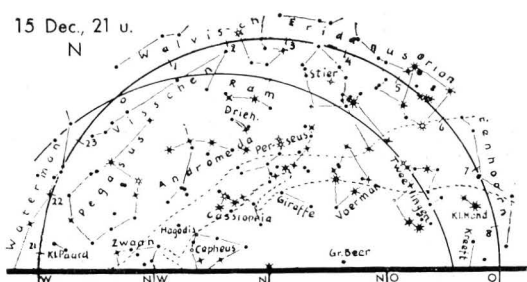
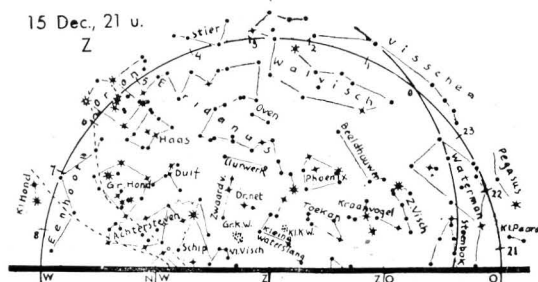
sluitend trommeltje werd de schat gevierd en door M.M. met behulp van een verbindingslijn ingepalmd. De schatgraver volgde met een duik en een plons.

De terugtocht werd aanvaard met een stevige wind-mee. Om 12 uur bereikten we Poeger en kon ik mijn visscher verzekeren dat ook voor mij de zee dit keer „manis betoel” geweest was.

C. O. Klatakan, Tanggoel, Oct. 1940.

J. G. KOOIMAN.

DE STERRENHEMEL IN DECEMBER

GELDIGHEID DER STERRENKAARTJES :

15 Aug.	15 Sept.	15 Oct.	15 Nov.	15 Dec.	15 Jan.
5 u.	3 u.	1 u.	23 u.	21 u.	19 u.

Aan het begin der maand gelden zij één uur later, op het einde één uur vroeger.

MAANPHASEN. — E. K. 6 Dec.; V. M. 15 Dec.; L. K. 22 Dec.; N. M. 29 Dec.

PLANETEN. — MERCURIUS is morgenster, maar slechts met moeite te zien gedurende de eerste maandhelft.

VENUS is ook morgenster en komt op het einde der maand pas na 4 u. op.

MARS staat dichtbij VENUS. In den nacht van 2 op 3 December staan zij in conjunctie, maar tegen het einde der maand komt Mars reeds te 3 u. op. De R. K. loopt van 14.3 tot 15.6 (van den Ram naar de Weegschaal).

JUPITER en SATURNUS verplaatsen zich langzaam in den Ram (R. K. van JUPITER 2.4 tot 2.3, van SATURNUS 2.5 tot 2.4). Zij zijn in den voornacht te vinden (ondergang op den 31sten resp. 1.6 u. en 1.8 u.)

De Bilt.

S. W. VISSER.

KORTE MEDEDEELINGEN

Doliophis bivirgatus Boie. — Naar aanleiding van het artikel van den heer VAN DER MEER MOHR in afl. 10 van dezen jaargang, waarin over deze gifslang gesproken wordt, geef ik hieronder mijn waarnemingen.

Op de Onderneming Silau Doenia en de aangrenzende ondernemingen is deze slang geen zeldzaamheid. Desondanks heb ik geen algemeen gebruikelijke inlandsche naam voor dit dier kunnen vaststellen. Sommigen noemen het oelar tjabé in verband met de kleur, anderen oelar doe a kapala, in verband met zijn schrikhouding, en dergelijke meer. Ten aanzien van zijn reputatie, staat het als „djahat” bekend, en worden verschillende gevallen vermeld waarbij koelies door deze slang gebeten zouden zijn. Persoonlijk heb ik dit nooit kunnen constateeren; wel spreekt het feit, dat alleen beten in de teenen en zijkant van den voet gemeld worden, — hetgeen klopt met den kleinen bek van het dier —, voor de betrouwbaarheid van deze berichten. De gevolgen van deze beten worden beschreven als zwelling, pijn soms tot in de heup, licht onwel zijn, meestal na 24 uur praktisch verdwenen.

Drie van de vele exemplaren die ik hier gevangen en gedetermineerd heb, vond ik bij het verslinden van de prooi. Deze was in één geval een kleiner exemplaar van dezelfde soort. Prooi: 46 cm,

aanvaller: 78 cm. De prooi was voor ± 10 cm reeds verzvolgen, en op dat moment dood. In beide andere gevallen kon ik de prooi niet met zekerheid determineren, daar het hier nog zeer jonge dieren gold. In alle drie gevallen waren het slangen en was de prooi dood.

De schrikhouding bestaat uit het opheffen van den kop zoowel als van de staart, de laatste gekromd in S-vorm. Tijdens de vlucht kronkelt het dier zich snel in allerlei bochten tot het zich onder bladeren, grondbedekker, of iets dergelijks uit de voeten kan maken. Er is hier zeker geen enkele koelie te vinden, die dit dier zoomaar zal oppakken.

Als met zekerheid gedetermineerd, vermeld ik hier mijn verdere vondsten op de onderneming.

Cylindrophis rufus LAUR.;

Boiga (= *Dipsadomorphus*) *dendrophila* BOIE. — dikwijls na bandjirs op stronken langs en in de rivier;

Dryophis prasinus BOIE. — niet zeldzaam;

Naia tripudians var. *sputatrix*;

Doliophis intestinalis LAUR. — algemeen;

en, hoewel niet tot de slangen behoorend: *Ichthyophis glutinosus* L. — op drassigen grond.

Ond. Silau Doenia — Tebing Tinggi, Oct. 1940.

P. J. JANSE JR.

Over een rattenkoning. — Een onzer lezers heeft in een van de boeken van BORDEWIJK („Rood Paleis”) de fantastische beschrijving gelezen van een z.g. „rattenkoning”. Het geval heet daar ontstaan te zijn uit de vergroeiing van een aantal (3 of 4) ratten, die in hun jeugd in de nauwe behuizing van een stadstrioel weinig of geen bewegingsvrijheid vonden. De vergroeiing zou plaats gevonden hebben aan de staartbasis en de achterdeelen. Een beschrijving van een dgl. monstrositeit heeft de lezer nergens kunnen vinden en hij vraagt zich af of het verhaal misschien op rekening geschoven moet worden van de fantasie des heeren BORDEWIJK.

Het antwoord op deze vraag luidt ontkennend. Hoewel rattenkoningen slechts zeer zelden schijnen voor te komen, zijn er toch verschillende gevallen bekend geworden. Een overzicht daarvan vindt men in het artikel van VAN DER MEER MOHR in dit tijdschrift (jg. 9, 1918, p. 113-115, met foto) die er zelf eens een vond, welke uit 10 of 11 onvolwassen exemplaren van de veldrat bestond. Deze rattenkoning is tentoongesteld in het Zoölogisch Museum te Buitenzorg.

Er zijn exemplaren bekend die uit niet minder dan 28 jonge ratten waren samengesteld. Hoe een dergelijke verzameling ratten tot stand komt is nog niet geheel duidelijk. De meest plausibele verklaring, en enkele algemeene opmerkingen die daarop betrekking hebben, citeeren wij uit VAN DER MEER MOHR's artikel: „Ik kan me voorstellen, dat in het betrekkelijk nauwe (en in den regentijd vochtige) rattennest door urine, faeces en misschien nog andere stoffen enkele nestjongen met hunne staartjes aan elkaar blijven plakken. De andere holbewoners kruipen over, tusschen en onder de eerste door, zoodat het best kan gebeuren, dat tenslotte alle dieren met de staartjes (en de achterpooten) ineengestrengeld en vastgekleefd raken. Ook neststroo kan op die manier in de eerst losse, maar door den verderen groei der jonge ratten hoe langer hoe vaster wordende staartknoop gevlochten worden om daardoor de strik slechts ingewikkelder te maken.

Nu doen zich evenwel, naar aanleiding van de hierboven geuite veronderstelling, die ik gaarne voor een meer plausibele prijs geef, de volgende vragen voor. Op welken leeftijd heeft de ineengestrengeling der staarten plaats? En hoe zoogt de moederrat een dergelijke verzameling jongen? Of worden de jongen op het bewuste tijdstip niet meer gezoogd? Maar dan, dunkt mij, zijn de dieren ook al zoo groot, dat aan elkaar plakkende jongen zich wel vaneen kunnen trekken! Hier zij nog medegedeeld, dat de zoogperiode der jonge veldratten ongeveer drie weken duurt.

Welk lot wacht een dergelijke rattenkoempoelan in de natuur? Een ellendige hongerdood? Of zal het een maar al te weerloos slachtoffer worden van een van de vele oelardemoeng (*Naja tripudians sputatrix*)”.
Red.

Eikels in de drift op het eiland Purmerend. — In dezen jaargang blz. 74 vermeldde ik het voorkomen van eikels in de drift op het strand van Java's Zuidkust bij Oedjoeng Genteng. Thans, in October, vond ik 2 soorten eikels (waarschijnlijk *Q. spicata* en *Q. sundaica*) in de drift op het eiland Purmerend in de Baai van Batavia. Hoe deze daar gekomen zijn is duister. Een ding staat echter vast: de vroegere onderzoekers SCHIMPER en GUPPY wisten dit al lang geleden. GUPPY maakt in zijn werk „Observations of a Naturalist in the Pacific, dl. II, Plant dispersal” (1906, blz. 571-572) uitvoerig melding van het voorkomen van eikels in de drift, niet alleen in de tropen maar ook in de gematigde streken. Het merkwaardige is, dat gewoon rijpe eikels na korten tijd zinken, maar dat speciaal half rijpe eikels,

die men daarna laat uitdrogen, een groot drijfvermogen krijgen door de met lucht gevulde ruimte, die tusschen schil en zaad ontstaat. Naar het schijnt verliezen de drift-eikels de kiemkracht. De verspreiding dezer eikels heeft dan ook blijkbaar niet het minste nut voor de verspreiding der plant in de natuur.

Waar de exemplaren in de Baai van Batavia vandaan gekomen zijn is moeilijk te zeggen, daar we niets weten van den tijd, dien ze onderweg zijn geweest op hun zwerftochten over zee. MOSELY vond ze vèr in de zee in de drift. VAN STEENIS.

Sagostammen als olifantenvoedsel. — In aansluiting op een mededeeling van VAN STEENIS in de Juli-aflevering van dezen jaargang, kan hierover nog het volgende gezegd worden.

Niet alleen voor den mensch en zijn tamme vee kan de sagostam als voedsel dienen. Ook de wilde Sumatraansche olifant versmaadt dit voeder niet, zooals op bijgaande foto te zien is.

In de moerasvegetatie lag de door olifanten omgeworpen en ter hoogte van den bodem afgebroken roembia-stam. Het ondergedeelte was met pooten en slag tanden — waarvan de afdrukken in het merg nog zichtbaar waren — bewerkt.

Veel was er niet verorberd, ongeveer een tiende van den stam. In drie jaar tijd vond ik slechts twee keer dergelijke sporen, ofschoon ik ook in het laagland vaak genoeg op olifanten ben uit geweest. Dit is begrijpelijk, wanneer men bedenkt, dat alleen groote dieren met slag tanden dit voedsel kunnen bemachtigen. De foto werd genomen in Februari 1937 bij de Poelau-baai ten Zuiden van de plaats Benkoelen, aan den rand van een groep wilde sagopalmen, waarvan 2 stammen waren vernield.

Door olifanten omvergeworpen sagostam; (de sporen zijn eenige dagen oud).

Tjepoe.

F. W. RAPPARD.

NATUURWETENSCHAPPELIJK TIJDSCHRIFT VOOR NED. INDIË

Het „Natuurkundig Tijdschrift voor Nederlandsch Indië”, uitgegeven door de Kon. Natuurkundige Vereniging voor Ned. Indië, voldoet niet meer aan de oorspronkelijke taak, die het door de traditie is opgedragen, namelijk het bevorderen van de natuurwetenschappen hiertelende en bovenal het bevorderen van het onderling contact tusschen diegenen wier werk of belangstelling op eenig gebied der natuurwetenschappen is gelegen.

Dat dit contact verloren is gegaan, is grootendeels te wijten aan de zeer ver gaande specialisatie, die de natuurwetenschappen in de laatste halve eeuw hebben ondergaan. Een splitsing, die noodzakelijk was en logisch, doch die het nadeel heeft gehad, dat thans ieder op zijn eigen speciale gebied is teruggedrongen en geen tijd meer heeft zich in andere takken der natuurwetenschappen te oriënteren.

Het woord „natuurkundig” kan velen misleiden of misleid hebben: het had in het begin van de vorige eeuw een veel wijdere beteekenis en was identiek met „natuurwetenschappelijk”, doch is thans uitsluitend in gebruik voor het gebied der zuivere natuurkunde of physica.

De Natuurwetenschappen in den wijden zin zooals hier bedoeld, omvatten, om de gedachte te bepalen: natuurkunde, chemie, zoölogie, botanie, meteorologie, geophysica en vulkanologie, bodemkunde, boschbouw, geologie, mineralogie, palaeontologie, sterrekunde, geneeskunde, diergeneeskunde, de groote groep der landbouwwetenschappen, pharmacie, technische- en ingenieurwetenschappen in al hun vertakkingen, natuurbescherming, visscherij, voorts gedeelten van de aardrijkskunde, statistiek, enz.

Door den enormen vooruitgang van techniek, industrie en landbouw spelen de natuurwetenschappen verreweg de grootste rol in het wetenschappelijk denken van dezen tijd, en nemen in het maatschappelijk leven de voornaamste plaats in.

Terwijl de plannen voor de hervorming van het oude Natuurkundig Tijdschrift in Ned. Indië